

УДК 378.147:81'25(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5\(35\)-1185-1193](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5(35)-1185-1193)

Вискушенко Світлана Андріївна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та перекладу, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0003-1557-1984>

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАННЯ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПОСЛІДОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено актуальній проблематиці навчання англо-українського усного послідовного перекладу в умовах сучасної вищої освіти. У контексті глобалізаційних, цифрових і соціокультурних трансформацій, що відбуваються у сфері освіти, підготовка майбутніх перекладачів потребує якісно нового підходу. Було розглянуто сучасний стан методики викладання усного послідовного перекладу в закладах вищої освіти України, визначає основні труднощі, з якими стикаються викладачі та здобувачі освіти, та окреслює шляхи їх подолання. Послідовний переклад розглядається як складний когнітивний процес, що вимагає поєднання мовних, комунікативних, культурних та психофізіологічних умінь. У статті підкреслюється значущість формування перекладацької компетентності, що включає комунікативну, тематичну, міжкультурну, професійну, інструментальну, психофізіологічну та міжособистісну складові. Проаналізовано методичні підходи до викладання послідовного перекладу, серед яких виокремлено імітаційні вправи, рольові ігри, розвиток пам'яті, уваги, інтонаційної виразності та інші тренувальні практики. Особливу увагу приділено викликам, зокрема недостатній технічній базі навчальних закладів, фрагментарності методичних підходів, низькому рівню мотивації студентів, слабо розвиненим когнітивним навичкам, а також впливу стресових факторів під час виконання перекладацьких завдань. У статті наголошується на необхідності оновлення навчальних програм шляхом інтеграції цифрових технологій, зокрема застосування платформ для тренування пам'яті, віртуальної реальності, інструментів штучного інтелекту для зворотного зв'язку. Автор підкреслює важливість психологічної підготовки студентів, формування емоційної стійкості, а також розвитку навичок публічного мовлення, риторики та акторської майстерності для забезпечення якісного та інтонаційно адекватного перекладу. Також

піднімається питання вдосконалення професійної підготовки викладачів, необхідності участі в тренінгах, міжнародних стажуваннях, академічній мобільності. Запропоновані рекомендації спрямовані на створення ефективної, інноваційної та практико-орієнтованої моделі підготовки усних перекладачів, яка відповідає б сучасним вимогам ринку праці та міжнародним стандартам. У підсумку зазначається, що комплексний підхід до навчання, який поєднує методичну, технологічну, психологічну та міжкультурну складові, є запорукою підготовки конкурентоспроможних перекладачів, здатних професійно діяти в умовах зростаючої міжмовної та міжкультурної взаємодії.

Ключові слова: усний переклад, послідовний переклад, перекладознавство, методика навчання перекладу, перекладацька компетентність, міжкультурна комунікація.

Vyskushenko Svitlana Andriivna, Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor, Department of English Philology and Translation, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0003-1557-1984>

CHALLENGES AND PROSPECTS OF TEACHING ENGLISH-TO-UKRAINIAN CONSECUTIVE INTERPRETING IN THE CONTEXT OF MODERN HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Abstract. The study is devoted to the issue of teaching English-to-Ukrainian consecutive interpreting in the context of modern higher education. Amid globalization, digitalization, and sociocultural transformations taking place in the educational sphere, the training of future interpreters requires a fundamentally new approach. The paper examines the current state of teaching methods for consecutive interpreting in Ukrainian institutions of higher education, identifies the main challenges faced by both instructors and students, and outlines ways to overcome them.

Consecutive interpreting is considered to be a complex cognitive process that demands a combination of linguistic, communicative, cultural, and psychophysiological skills. The article highlights the importance of developing interpreting competence, which includes communicative, thematic, intercultural, professional, instrumental, psychophysiological, and interpersonal components. Approaches to teaching consecutive interpreting are analyzed, with particular attention given to simulation exercises, role-plays, memory development, attention training, intonational expressiveness, and other training practices. Special emphasis is placed on the challenges, including insufficient technical infrastructure in educational institutions, fragmented methodological approaches,

low student motivation, poorly developed cognitive skills, and the impact of stress factors during interpreting tasks. The study stresses the need to update curricula by integrating digital technologies, including the use of platforms for memory training, virtual reality, and artificial intelligence tools for feedback. The importance of psychological preparation for students, fostering emotional resilience, and developing public speaking, rhetorical, as well as acting skills to ensure high-quality and intonationally appropriate interpreting is emphasized. The issue of improving the professional training of instructors is also raised, highlighting the need for participation in training programs, international internships, and academic mobility. The recommendations proposed are aimed at creating an effective, innovative, and practice-oriented model for interpreter training that meets current labor market demands and international standards. In conclusion, the paper asserts that a complex approach to teaching – integrating methodological, technological, psychological, and intercultural components – is the key to preparing competitive interpreters capable of operating professionally in the context of growing interlingual and intercultural interaction.

Keywords: interpreting, consecutive interpreting, translation studies, translation didactics, translator competence, interlingual communication.

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні процеси у сфері вищої освіти, викликані глобалізаційними процесами, цифровізацією навчання та зростанням попиту на висококваліфікованих фахівців у сфері міжкультурної комунікації, зумовлюють необхідність переосмислення підходів до підготовки майбутніх перекладачів. Усний послідовний переклад, зокрема англо-український, залишається одним із найбільш складних та водночас затребуваних видів мовної медіації в політичному, дипломатичному, освітньому та бізнесовому середовищах. Ефективне оволодіння цим видом перекладацької діяльності вимагає не лише глибоких мовних знань, а й розвинених когнітивних, комунікативних та професійно-рефлексивних умінь. У зв'язку з цим, питання викликів та перспектив навчання англо-українського усного послідовного перекладу в умовах сучасної вищої освіти набуває особливої наукової та практичної значущості. В українських закладах вищої освіти (ЗВО), що здійснюють підготовку перекладачів, поступово впроваджуються новітні методики викладання усного перекладу, однак системні проблеми залишаються актуальними. Послідовний переклад є складним міждисциплінарним явищем, що поєднує елементи лінгвістики, психолінгвістики, риторики, когнітивістики та педагогіки. Успішне навчання цього виду перекладу передбачає одночасну роботу над розвитком кількох важливих навичок: аудіювання, аналізу й інтерпретації мовного матеріалу, короткострокової і довгострокової пам'яті,

фіксації інформації у вигляді нотаток, еквівалентного перекодування змісту та адекватної передачі інтонацій, стилю й емоційного забарвлення висловлювання. Таким чином, викладачеві необхідно не лише забезпечити здобувачів вищої освіти теоретичними знаннями про особливості послідовного перекладу, але й створити умови для регулярного тренування перекладацьких навичок у максимально наближених до реальних умов контекстах. Актуальність дослідження також обумовлюється процесами міжнародної інтеграції української вищої освіти, зростанням мобільності студентів і викладачів, активною участю України у міжнародних конференціях, форумах, міждержавних проектах. У таких умовах потреба в перекладачах, здатних оперативно й якісно здійснювати послідовний переклад з англійської мови на українську, лише зростає. Водночас стрімкий розвиток штучного інтелекту, автоматизованих перекладацьких систем і гібридних форматів комунікації (онлайн-конференції, змішані заходи) вимагає адаптації навчальних програм до нових технологічних і професійних реалій. У зв'язку з цим виникає потреба в переосмисленні традиційних методів навчання, інтеграції цифрових платформ, аудіовізуальних матеріалів, програм для тренування пам'яті та швидкості реакції, а також у більш гнучких формах викладання, орієнтованих на індивідуальні освітні траєкторії студентів. Таким чином, у сучасних умовах підготовка майбутніх усних перекладачів, зокрема в англо-українському напрямку, має базуватися на системному, інноваційному та практико-орієнтованому підході. Актуальність вивчення викликів і перспектив навчання англо-українського послідовного перекладу полягає у необхідності розробки ефективної моделі навчання, що враховує сучасні освітні реалії, технологічні можливості та професійні запити ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовний внесок у дослідження різних аспектів навчання усного послідовного перекладу, методики підготовки усних перекладачів, розвиток перекладацької компетентності, труднощів та шляхів удосконалення підготовки усних перекладачів було зроблено такими українськими та зарубіжними фахівцями, як Черноватий Л. М., Кальниченко О. А., Нестеренко Н. А., Kelly D., Russell D., Shaw R. та багатьма іншими.

Метою дослідження є аналіз основних труднощів, з якими стикаються як здобувачі вищої освіти, так і викладачі у процесі навчання послідовного перекладу, а також визначення можливих шляхів удосконалення методики підготовки фахівців у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Під усним послідовним перекладом зазвичай розуміють вид перекладацької діяльності, при якій перекладач передає зміст висловлювання після того, як мовцем завершено певний

фрагмент мовлення. Такий різновид перекладу вважається складним когнітивним процесом, що вимагає від перекладача не лише високого рівня володіння обома мовами, але й розвинених навичок слухання, аналізу, запам'ятовування та відтворення інформації. Під час такого перекладу передбачається, що перекладач слухає фрагмент мовлення джерельною мовою, фіксує його основні ідеї за допомогою нотаток, а потім відтворює зміст цільовою мовою. Іншими словами, цей вид перекладу вимагає від перекладача високого рівня концентрації, розвиненої пам'яті, аналітичного мислення та вміння швидко відтворювати інформацію цільовою мовою. Також слід відзначити, що особливістю усного послідовного перекладу є необхідність точного відтворення не лише змісту, а й інтонаційних та емоційних аспектів оригінального висловлювання [1; 2].

У контексті підготовки перекладачів послідовного перекладу особливого значення набуває поняття «перекладацька компетентність», формування якої є ключовим завданням у підготовці майбутніх фахівців. Тому перейдемо безпосередньо до визначення цього терміна. Отже, перекладацька компетентність розглядається як сукупність знань, навичок і навіть ставлень, необхідних для ефективного виконання перекладацьких завдань у реальних умовах. У межах цього виду перекладу важливими є розвиток наступних «субкомпетентностей», які є складовими відповідної «макрокомпетентності»: 1) комунікативна та текстова (знання нюансів обох мов, здатність адекватно передавати інтонацію, стиль, тон); 2) тематична (розуміння специфіки галузі й знання теорії перекладу); 3) міжкультурна (глибоке усвідомлення культурної специфіки робочої мовної пари); 4) професіона (знання професійних стандартів, етики перекладача); 5) інструментальна (володіння техніками нотування та маркування змісту, ефективне застосування ресурсів і перекладацького програмного забезпечення); 6) психо-фізіологічна (пам'ять, увага, логічне мислення, стресостійкість, витривалість); 7) міжособистісна та стратегічна (вміння організувати роботу та розв'язувати проблеми, працювати в команді, комунікувати) [3; 4]. Підсумовуючи, можна стверджувати, що відповідна компетентність включає в себе як лінгвістичні знання, уміння аналізувати текст, адаптувати його до культурних особливостей цільової аудиторії, а також навички ефективної комунікації, так і когнітивні процеси, такі як короткочасна та довготривала пам'ять, здатність до швидкого прийняття рішень та емоційна стійкість.

Окремої уваги заслуговує методика навчання послідовного перекладу, яка має враховувати поетапний розвиток умінь – від простого слухового повторення до повноцінної інтерпретації зі складними мовними трансформаціями. Отже, аналіз літератури показав, що сучасна методика навчання

послідовного перекладу базується на інтеграції теоретичних знань з практичними навичками. До основних видів вправ навчання послідовного перекладу належать:

- 1) розвиток пам'яті та уваги, тобто вправи, спрямовані на покращення когнітивних здібностей, необхідних для ефективного перекладу;
- 2) імітаційні вправи, іншими словами, використання аудіо- та відеоматеріалів для моделювання реальних ситуацій перекладу;
- 3) рольові ігри, або інакше, створення сценаріїв, де студенти виступають у ролі перекладачів у різних комунікативних контекстах;
- 4) аналіз помилок, інакше кажучи, розбір типових помилок у перекладі для їх подальшого уникнення [5; 6].

Проте не слід й забувати, що під час навчання англо-українського послідовного перекладу може виникнути низка викликів, які впливають на ефективність підготовки майбутніх перекладачів. Відповідні виклики мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер, охоплюючи методичні, технічні, когнітивні та мотиваційні аспекти. Розглянемо більш детально кожен з них. Щодо методичних і дидактичних труднощів, то в межах цього аспекту однією з головних проблем є недостатня розробленість методичної «дорожньої карти» до навчання послідовного перекладу, використання застарілих методик, що не відповідають сучасним вимогам ринку праці. Зокрема, відсутність системного підходу до формування перекладацької компетентності у студентів призводить до фрагментарного засвоєння навичок. Крім того, важливим аспектом у навчанні послідовного перекладу є оволодіння перекладацьким скорописом, що сприяє кращому запам'ятовуванню та відтворенню інформації. В контексті технічного забезпечення, то не у всіх закладах вищої освіти воно достатнє. Відсутність спеціалізованих лінгафонних кабінетів, перекладацьких кабінок, сучасного аудіо- та відеообладнання ускладнює проведення практичних занять. Робота в кабінках для перекладачів, лінгафонному класі дозволяє значно підвищити ефективність навчання, особливо усного перекладу, та сприяє розвитку перекладацької компетенції. Ще одним моментом є те, що послідовний переклад вимагає високого рівня концентрації, оперативної пам'яті та стресостійкості. Здобувачі часто стикаються з труднощами у запам'ятовуванні великих обсягів інформації та її точному відтворенні. Недостатня увага до розвитку когнітивних навичок у навчальному процесі ускладнює формування необхідних умінь. Зокрема, важливим є врахування індивідуально-психологічних особливостей пам'яті студентів та їх кореляції з процесами запам'ятовування даних. Крім того, недостатній рівень мотивації студентів до оволодіння послідовним перекладом є ще одним

викликом. Відсутність чіткого розуміння перспектив працевлаштування та значущості цієї навички на ринку праці знижує інтерес до предмету, а також обмежені можливості для практичного застосування знань під час навчання не сприяють формуванню професійної ідентичності здобувачів. Усвідомлення та аналіз зазначених викликів є першим кроком до їх подолання. Необхідно впроваджувати сучасні методики навчання, покращувати технічне забезпечення, розвивати когнітивні навички студентів та підвищувати їх мотивацію до оволодіння послідовним перекладом. Тільки комплексний підхід дозволить забезпечити якісну підготовку фахівців, здатних ефективно працювати в умовах сучасного ринку праці.

Щодо шляхів удосконалення підготовки перекладачів англо-українського послідовного перекладу в закладах вищої освіти України, то перш за все, цей вид перекладу вимагає високого рівня когнітивних та комунікативних навичок. Тому, як вже підкреслювалося раніше, важливо впроваджувати в навчальний процес вправи, спрямовані на розвиток оперативної пам'яті, уваги, логічного мислення та вміння швидко аналізувати інформацію. До того ж слід акцентувати увагу на розвитку навичок публічного виступу, інтонаційного оформлення мовлення та адаптації до різних комунікативних ситуацій. Психологічна підготовка також є важливим аспектом, тому впровадження тренінгів зі стрес-менеджменту, медитації чи технік релаксації може допомогти студентам розвинути емоційну стійкість. Крім того, заняття з риторики та акторської майстерності можуть сприяти вдосконаленню інтонаційних і невербальних навичок, що є критично важливими для послідовного перекладу. Більше того, студенти повинні вивчати не лише лінгвістичні аспекти, але й культурні реалії англomовних країн та України. Наприклад, аналіз типових помилок у перекладі ідіом чи гумору може допомогти студентам краще адаптувати текст до цільової аудиторії. Тобто необхідно впроваджувати соціокультурний підхід до навчання усного перекладу, який передбачає врахування культурних особливостей мови оригіналу та мови перекладу. Це дозволяє здобувачам краще розуміти контекст висловлювань, уникати буквального перекладу та передавати зміст повідомлення з урахуванням культурних норм та традицій. Застосування цього підходу сприяє формуванню міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів. На додаток, інтеграція сучасних технологій відкриває значні перспективи для навчання послідовного перекладу. Використання програмного забезпечення для тренування пам'яті на кшталт Anki чи Magoosh може допомогти студентам запам'ятовувати ключові фрази та терміни. Платформи для віртуальної реальності надають можливість створювати симуляції реальних конференцій, де студенти зможуть практикувати переклад у контрольованих

умовах. Штучний інтелект може бути використаний для створення автоматизованих систем зворотного зв'язку, які аналізуватимуть переклад студента та надаватимуть рекомендації щодо його вдосконалення. Крім того, якість підготовки перекладачів значною мірою залежить від професійного рівня викладачів. Тому необхідно забезпечувати постійне підвищення їхньої кваліфікації через участь у семінарах, тренінгах, стажуваннях та обміні досвідом з колегами з інших навчальних закладів. Залучення до навчального процесу практикуючих перекладачів також сприятиме підвищенню практичної спрямованості навчання. До того ж, міжнародне співробітництво відкриває широкі можливості для вдосконалення підготовки як майбутніх перекладачів, так і професорсько-викладацького складу. Участь у програмах академічної мобільності, спільні навчальні проекти з іноземними університетами, обмін студентами та викладачами сприяють взаємообміну досвідом, ознайомленню з новітніми методиками та підходами до навчання перекладу [1; 3; 7; 8; 9].

Висновки. Навчання англо-українського послідовного перекладу в контексті сучасної вищої освіти стикається з низкою викликів, серед яких методологічні, технологічні та соціокультурні аспекти. Водночас ці виклики відкривають широкі перспективи для вдосконалення освітніх програм. Інтеграція інноваційних методологій, сучасних технологій, міжкультурної компетентності та психологічної підготовки може значно підвищити якість навчання. Міжнародна співпраця та практичний досвід є ключовими для підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати в умовах глобалізованого світу. Подальші дослідження в цій галузі повинні зосередитися на розробці уніфікованих методик, адаптованих до англо-українського контексту, та інтеграції технологій у навчальний процес. Лише за умови комплексного підходу до реформування освіти можна забезпечити підготовку висококваліфікованих перекладачів, які відповідатимуть вимогам сучасного ринку праці.

Література:

1. Кальниченко О. А., Черноватий Л. М. Енциклопедія перекладознавства. Т. 1. Вінниця : Нова Книга, 2020. 560 с.
2. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
3. Kelly D. A handbook for translator trainers, translation practices explained series. Manchester: St. Jerome Publishers, 2005. 173 p.
4. Kelly D. Translator Competence Contextualized, Translator Training in the Framework of Higher Education Reform: In Search of Alignment in Curricular Design. Across Boundaries: International Perspectives on Translation Studies / ed. by Dorothy Kenny and Kyongjoo Ryou. Newcastle : Cambridge Scholars, 2007. P. 128-142.
5. Нестеренко Н. А., Лисенко К. Course in Interpreting and Translation. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2006. 248 с.

6. Літвіняк О. В. Збірник вправ для занять з усного перекладу: англо-українська мовна пара. Вінниця : Нова Книга, 2019. 232 с.

7. Гунчик І., Хайчевська Т. Особливості навчання послідовному перекладу з опорою на перекладацький скоропис. Актуальні питання іноземної філології, 2019. № 10, 57–62. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/philology/article/view/1104>

8. Ізмайлова І. Г. До питання про формування професійної компетенції у студентів спеціальності «Переклад» у сучасних умовах. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. № 5(7). 2008. С. 124-134.

9. Кириченко С. В., Овсянко Г. В. Викладання англійської мови для студентів технічних ЗВО в умовах дистанційного навчання. Вісник Запорізького національного університету, 2020. Том 2. № 3. С. 175-180.

References:

1. Kalnychenko O. A., Chernovatyi L. M. Entsyklopediia perekladoznavstva [Handbook of Translation Studies]. T. 1. Vinnytsia : Nova Knyha, 2020. 560 s.

2. Rebrii O. V. Suchasni kontseptsii tvorchosti u perekladi : monohrafiia [Modern Concepts of Creativity in Translation]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2012. 376 s.

3. Kelly D. A handbook for translator trainers, translation practices explained series. Manchester: St. Jerome Publishers, 2005. 173 p.

4. Kelly D. Translator Competence Contextualized, Translator Training in the Framework of Higher Education Reform: In Search of Alignment in Curricular Design. Across Boundaries: International Perspectives on Translation Studies / ed. by Dorothy Kenny and Kyongjoo Ryou. Newcastle : Cambridge Scholars, 2007. P. 128-142.

5. Nesterenko N. A., Lysenko K. Course in Interpreting and Translation. Posibnyk dlia studentiv ta vykladachiv vyshchych navchalnykh zakladiv. Vinnytsia: NOVA KNYHA, 2006. 248 s.

6. Litviniak O. V. Zbirnyk vprav dlia zaniat z usnoho perekladu : anhlo-ukrainska movna para [A Collection of Exercises for Oral Translation Practice: English-Ukrainian Language Pair]. Vinnytsia : Nova Knyha, 2019. 232 s.

7. Hunchyk I., Khaichevska T. Osoblyvosti navchannia poslidovnomu perekladu z oporoiu na perekladatskyi skoropys [Specific Traits How to Teach Liaison Interpreting Based on the Interpreter's Note-Taking]. Aktualni pytannia inozemnoi filolohii, 2019. № 10, 57–62. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/philology/article/view/1104>

8. Izmailova I. H. Do pytannia pro formuvannia profesiinoi kompetentsii u studentiv spetsialnosti «Pereklad» u suchasnykh umovakh [On the Issue of Developing Professional Competence in Translation Students under Contemporary Conditions]. Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy. № 5(7). 2008. S. 124-134.

9. Kyrychenko S. V., Ovsianko H. V. Vykladannia anhliiskoi movy dlia studentiv tekhnichnykh ZVO v umovakh dystantsiinoho navchannia [Teaching English to Students of Technical Higher Education Institutions under Distance Learning Conditions]. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu, 2020. Tom 2. № 3. S. 175-180.